

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

2.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของกฎหมายลิขสิทธิ์

2.1.1 ความหมายของลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์จัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งคำว่าทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ในทางกฎหมายนั้น หมายความว่า สิทธิตามกฎหมายอันเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการใช้ความคิดหรือสติปัญญาของมนุษย์¹ ดังนั้น ลิขสิทธิ์จึงจัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้² โดยวัตถุแห่งสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทลิขสิทธิ์ คือ ความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง เช่น ที่ดิน รถยนต์ อาคาร เป็นต้น

เมื่อลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่ไม่มีรูปร่าง กล่าวคือ เป็นสิทธิในทางหวงกันของเจ้าของที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เป็นสิทธิที่จะห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำงานของเจ้าของลิขสิทธิ์ไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งมีใช้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในวัตถุที่มีรูปร่างจึงอาจไม่ใช่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็เป็นได้ ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. ชื้อภาพเขียนมา นาย ก. ก็จะมีกรรมสิทธิ์เฉพาะในภาพเขียนนั้น ซึ่ง นาย ก. ย่อมมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายภาพเขียนนั้นได้ ตลอดจนมีสิทธิให้เช่า ติดตามและเอาคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ แต่นาย ก. ไม่มีสิทธิจะนำภาพเขียนนั้นไปพิมพ์ซ้ำแล้วขายต่อหรือนำภาพเขียนนั้นไปดัดแปลงเป็นบัตรอวยพรสำหรับวันปีใหม่ แล้วผลิตออกจำหน่าย เพราะสิทธิดังกล่าวกฎหมายให้ไว้แก่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานจิตรกรรมหรือศิลปกรรมเท่านั้น หากนาย ก. กระทำเช่นนั้นย่อมเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นได้ ดังนั้นสาเหตุที่ต้องบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ขึ้นมา ก็เพื่อทำ

¹WIPO, Intellectual Property Reading Material.(Geneva: WIPO Publication, 1995), P.5 .

² เสนีย์ ปราโมทย์, ม.ร.ว. กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน , (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ, 2497), หน้า

หน้าที่ในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์จากการหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายของบุคคลอื่น ทั้งนี้เพื่อที่ผู้สร้างสรรค์งานจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการที่ตนต้องใช้สติปัญญา กำลังกาย ทักษะ และความอดทนระยะเวลาในการสร้างสรรค์งานในรูปแบบต่างๆ ขึ้นมา จึงอาจถือได้ว่าลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเจ้าของลิขสิทธิ์จึงควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 วรรคสอง ได้กำหนดนิยามของลิขสิทธิ์ว่า หมายความว่า “ ลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น” ลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียว หรือที่เรียกว่า Exclusive Rights ในที่นี้ หมายถึง ลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์นั่นเองที่จะกระทำการใดๆตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวนี้ มีลักษณะเป็น Negative Right คือ เป็นสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะหวงกันสิทธิมิให้บุคคลอื่นมากระทำการล่วงละเมิดสิทธิของตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

สิทธิแต่เพียงผู้เดียว ที่จะกระทำการใดๆ ได้แก่ สิทธิดังต่อไปนี้*

1. ทำซ้ำ หรือ ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์
2. เผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ต่อสาธารณชน
3. ให้เช่าต้นฉบับ หรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไลต์ทัศนะวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง
4. ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น
5. อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) และ (3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรก็ได้หรือไม่ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้

การพิจารณาว่าเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง (5) จะเป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ลิขสิทธิ์ เป็นผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของ ผู้สร้างสรรค์ที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง โดยที่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิแต่เพียงผู้

---

* พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15.

เดียวที่จะกระทำการใดๆตามที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิเอาไว้และได้รับความคุ้มครองให้ปราศจากการถูกกระทำละเมิดลิขสิทธิ์จากผู้ที่ไม่มียุติตามกฎหมาย

2.1.2 ลักษณะทั่วไปของลิขสิทธิ์

2.1.2.1 ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right)

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เจ้าของทรัพย์สินจึงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้สอย จำหน่ายหรือแสวงหาประโยชน์อย่างใด ๆ จากทรัพย์สินที่ตนได้ใช้ความวิริยะ อุตสาหะ ในการสร้างสรรค์งานขึ้นมา ด้วยเหตุนี้ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จึงสมควรได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการตัดสินใจเพื่อกระทำการใดๆต่องานสร้างสรรค์ของตนไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการทำซ้ำ ในการนำออกโฆษณา หรือนำงานนี้ออกเผยแพร่ หรือดัดแปลงงานของตน หรือด้วยวิธีการอื่นใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง* สาระสำคัญของการมีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น ไม่ได้อยู่ที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิทำอะไรกับงานที่เขาเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์อยู่ หากแต่อยู่ที่ว่าการที่กฎหมายรับรองว่าเขามีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ผู้อื่นไม่มีสิทธิที่จะกระทำการใดๆมากระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้ กล่าวคือ สิทธิในลักษณะนี้เป็นสิทธิในทางนิเสธ (Negative Right) ที่จะหวงกั้นมิให้ผู้อื่นมาทำละเมิดสิทธิของตน หากมีการฝ่าฝืนก็ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดหรือล่วงสิทธิ (Infringement) ของเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมที่จะสามารถดำเนินคดีเพื่อป้องกันและเยียวยาความเสียหายของตนได้

2.1.2.2 ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน (Property Right)

เป็นที่ยอมรับกันว่าลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 138 โดยหมายความถึงทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ซึ่งความหมายของคำว่า ถือเอาได้ นี้หมายถึง การถือสิทธิเหนืองานสร้างสรรค์อันเป็นสิ่งไม่มีรูปร่าง เพราะ งานสร้างสรรค์นั้นเป็นแค่เพียงรูปแบบทางความคิด (idea) ที่ผู้สร้างสรรค์ถ่ายทอดให้ปรากฏเป็นที่รับรู้กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (expression of idea) โดยอาศัยทางภาพ เสียง สัญลักษณ์ ตัวอักษร ฯลฯ และเมื่อผู้สร้างสรรค์งานได้ให้สิ่งที่มีค่ามีราคา เช่นนี้แล้ว สิ่งที่เขาควรจะได้รับตอบแทนมา คือ ลิขสิทธิ์ในงานนั้นซึ่งแน่นอนว่าย่อมต้องเป็นสิทธิที่มีค่า มีราคาโดยนัยเดียวกันนั่นเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ย่อมทำให้ลิขสิทธิ์กลายเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Right) ขึ้นมา เนื่องจากเป็นสิทธิที่ให้อำนาจเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะสามารถ

---

* ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 บัญญัติว่า ลิขสิทธิ์ หมายความว่า สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น.

เรียกร่องประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ได้จากการทำธุรกรรม (Transaction) การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ (License) หรือการโอนลิขสิทธิ์ (Assignment) เป็นต้น

2.1.2.3 ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีจำกัดเวลา

เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางหวงกันที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้มาเป็นการตอบแทนแก่การทุ่มเทกำลังกายกำลังสติปัญญาในการ สร้างสรรค์งานขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม และในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงประโยชน์ทางสังคมที่จะได้ใช้งานนั้นๆด้วย อายุลิขสิทธิ์จึงถูกกำหนดไว้ด้วยเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า น่าจะเป็นการตอบแทนที่พอสมควรแก่ผู้สร้างสรรค์งานนั้น ซึ่งระยะเวลาจะเป็นเท่าใดนั้นจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างประเทศหรือกฎหมายภายในของประเทศนั้นๆ และเมื่ออายุของลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงแล้ว ก็ให้ถือว่างานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าว ตกเป็นสมบัติของแผ่นดิน (Work in Public Domain) ที่ใครๆ ก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้

2.1.2.4 ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิ (Multiple Rights)

หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นจะมีสิทธิอยู่หลายประการในงานชิ้นหนึ่งๆ เช่น สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการดัดแปลง สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะโอนหรืออนุญาตให้ ผู้อื่นใช้สิทธินี้รวมกันทั้งหมดหรือบางส่วนแยกออกจากกันก็ได้ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในหนังสือเล่มหนึ่งอาจจะอนุญาตให้ผู้อื่นไป ทำซ้ำเพื่อจำหน่าย และเสนอขายต่อบุคคลทั่วไป (เผยแพร่ต่อสาธารณชน) แต่มิได้อนุญาตให้ใช้สิทธิอย่างอื่น เช่น การดัดแปลงงาน ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์อาจอนุญาตให้บุคคลอื่นทำการดัดแปลงงานของตนก็ได้ เป็นต้น

2.1.3 แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์

การคุ้มครองลิขสิทธิ์มีเหตุผลที่สนับสนุนสามารถสรุปได้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1.3.1 หลักเหตุผลที่ว่าด้วยความชอบธรรมตามธรรมชาติ (The Principle of Natural Justice)

การสร้างสรรคงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ทุ่มเทกำลังกาย ความอุตสาหะ พยายาม (Labor) กำลังความคิด (Judgement) และความชำนาญ (Skill) รวมถึงกำลังทรัพย์เงินในการสร้างสรรค์ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ขึ้นมา จึงเป็นการชอบธรรมอย่างยิ่งที่ผู้สร้างสรรค์จะต้องเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในผลงานชิ้นดังกล่าว สังคมจะต้องให้ความคุ้มครองไม่ไห้บุคคลใดมา ทำละเมิดสิทธิของผู้สร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ประโยชน์ในงานนั้น นอกจากนี้ หากการใช้

งานนั้นสามารถสร้างมูลค่าเป็นทรัพย์สินขึ้นมาผู้สร้างสรรค์ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ควรที่จะได้รับประโยชน์จากการนั้นด้วย เช่นในเรื่องค่าตอบแทนในการใช้สิทธิ(Royalties) เป็นต้น

2.1.3.2 หลักเหตุผลในทางเศรษฐกิจ (Economic Argument)

เนื่องจากการสร้างสรรค์งานนั้นจะต้องมีการลงทุนมีค่าใช้จ่าย ซึ่งการลงทุนจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของงาน ถ้าเป็นงานทางด้านสถาปัตยกรรม ก็จำเป็นที่จะต้องลงทุนทรัพย์มาก และการที่จะทำให้งานดังกล่าวนั้นสามารถแพร่หลายไปสู่สาธารณชนได้ก็จำเป็นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูง ดังนั้นเมื่อผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ลงทุนในการก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์นั้นขึ้นมาผู้สร้างสรรค์ก็ควรที่จะได้รับความคุ้มครองเพื่อที่จะจูงใจให้ผู้สร้างสรรค์ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ผลิตผลงานสร้างสรรค์ให้แก่สังคมต่อไป

2.1.3.3 หลักเหตุผลในทางวัฒนธรรม (Cultural Argument)

งานสร้างสรรค์ชิ้นหนึ่งๆนั้น ย่อมมีส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ เพราะ ผู้สร้างสรรค์ย่อมได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาติที่ตนอาศัยอยู่ไม่มากนักน้อย และเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาแห่งความคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้วงานสร้างสรรค์ชิ้นดังกล่าวก็จะตกเป็นสมบัติของชาติ (work in public domain) ไปในที่สุด จึงกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์นั้นถือว่าการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะในการสร้างเสริมวัฒนธรรมของชาติให้เจริญยิ่งขึ้น

2.1.3.4 หลักเหตุผลในทางสังคม (Social Argument)

เมื่อได้มีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา ก็จะต้องมีการเผยแพร่งานต่อสาธารณชนซึ่งการเผยแพร่งานต่อสาธารณชนนั้นถือว่าการสร้างความสัมพันธ์ อันจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงของคนในสังคมและอาจมีส่วนในการหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมทุกฐานะ เพศ อายุและผิว ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

2.1.3.5 หลักเหตุผลทางด้านศีลธรรม (Moral Argument)

ลิขสิทธิ์คุ้มครองการแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) แต่ไม่คุ้มครองตัวความคิด (idea) ดังนั้น ผลงานสร้างสรรค์ที่จะได้รับความคุ้มครองนั้นจะต้องเป็นงานสร้างสรรค์ที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการตัดสินใจนำผลงานของตนออกแสดงและเมื่อมีการนำงานสร้างสรรค์ออกแสดง (expression of idea)แล้วก็ย่อมส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะใช้นามแฝง หรือห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยนามของตนในงานนั้น หรือ มีสิทธิที่จะป้องกันการใช้ประโยชน์จากงานนั้นโดยมิชอบ

และมีสิทธิเฉพาะตัวที่จะห้ามมิให้ผู้ใช้งานของตนกระทำการบิดเบือน ดัดแปลง แก้ไขงานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์

2.1.4 องค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์ สรุปลงได้ 4 ประการ คือ

2.1.4.1 เป็นการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea)

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 วรรคสอง บัญญัติว่า “การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึงความคิด หรือขั้นตอน กรรมวิธี หรือ ระบบ หรือวิธีใช้หรือทำงาน หรือแนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์” ดังนั้น สิ่งที่ได้รับความคิดคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์คือการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea) ซึ่งสามารถสื่อไปยังผู้อื่นได้มิใช่แต่เพียงความคิด (Idea) เท่านั้น

ตัวอย่างเช่น นายแดงคิดจะเขียน นวนิยายเรื่องหนึ่งก็เก็บความคิดนั้นไว้ในใจยังมิได้แสดงออกมา หรือเพียงกำหนดหัวเรื่องคร่าวๆไว้ แต่ยังมีได้เขียนออกมาเป็นนวนิยายความคิดดังกล่าวของนายแดงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หากนายแดงไปบอกแนวความคิดที่จะเขียนนวนิยายดังกล่าวให้นายดำฟัง นายดำชอบความคิดนั้นจึงนำไปเขียนเป็นนวนิยายขึ้นมา ดังนี้ นายแดงไม่อาจเรียกร้องให้นายดำรับผิดชอบละเมิดลิขสิทธิ์ในความคิดของตนได้ เพราะการลอกเลียนความคิด (idea) ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์และการที่นายดำนำความคิดนั้นไปแสดงออกในรูปของการเขียนนวนิยายกลับจะทำให้นายดำได้ลิขสิทธิ์ในนวนิยายอันเป็นงานวรรณกรรมชิ้นนั้นๆอีกด้วย

2.1.4.2 เป็นการสร้างสรรค์โดยตนเอง (Originality)

สิ่งที่จะมีลิขสิทธิ์นั้นจะต้องเป็นสิ่งสร้างสรรค์ขึ้นโดยตัวผู้สร้างสรรค์เองด้วยการใช้ความรู้ความสามารถของตนตามสมควรแก่สภาพของการสร้างสรรค์งานนั้น กล่าวคือ จะต้องใช้ความรู้ ความชำนาญ (Skill) และความอุตสาหะ พยายาม (Labor) ตลอดจนวิจารณญาณ (Judgement) ของตนเองโดยไม่ได้ ลอกเลียนมาจากที่อื่น หลักนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้หลัก Originality ซึ่งโดยปกติแล้วงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องเป็นงานใหม่ (Novelty) ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อนหรือเป็นงานที่ไม่ปรากฏมาก่อน (Prior Art) ดังนั้นหากงานใดได้สร้างขึ้นโดยเข้าเงื่อนไขข้อนี้ แม้งานนั้นจะเหมือนหรือคล้ายกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นที่ได้ทำไว้ก่อนแล้ว งานดังกล่าวก็ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์เท่าเทียมกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

2.1.4.3 เป็นงานที่กฎหมายรับรอง (Type of Work)

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 บัญญัติว่า “งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม ทัศนศาสตร์ วัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด” กล่าวคือ การแสดงออกซึ่งความคิดจะต้องอยู่ในชนิดของงานที่กฎหมายลิขสิทธิ์ มาตรา 6 ยอมรับด้วยจึงจะได้รับความคุ้มครอง

2.1.4.4 เป็นงานที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย (Non – illegal Work)

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า งานที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อดูจากเหตุผลมูลฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ว่า ผู้สร้างสรรค์ควรได้รับการคุ้มครองเป็นการตอบแทนแก่การที่เขาได้สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้น หากงานดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมแต่กลับนำภัยหรือนำมาซึ่งความเสื่อมต่อสังคมฝ่ายเดียว ก็ต้องถือว่า ผู้สร้างสรรค์มิได้ให้อะไรกับสังคมควรค่าแก่การที่เขาจะได้รับความคุ้มครองเป็นการตอบแทน ควรจะถือว่างานสร้างสรรค์ หมายถึงงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมบางประการเท่านั้นที่ควรจะได้ ถือเป็นงานสร้างสรรค์อันอาจมีลิขสิทธิ์ได้ ต่อมาศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ลิขสิทธิ์ที่บุคคลสามารถเป็นเจ้าของได้จะต้องเป็นลิขสิทธิ์ในงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

2.1.5 งานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดประเภทของงานไว้ใน มาตรา 6 ว่า “งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม ทัศนศาสตร์ วัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างาน ดังกล่าวจะแสดงโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด”³ จากบทบัญญัติมาตรา 6 สรุปได้ว่าประเภทของงานที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีดังนี้ คือ

³ โปรดดู พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4.

2.1.5.1 งานวรรณกรรม (Literary Work)

หมายถึง งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

2.1.5.2 งานนาฏกรรม (Dramatic Work)

หมายถึง งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้น เป็นเรื่องราวและให้หมายความถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย

2.1.5.3 งานศิลปกรรม (Artistic Work)

หมายถึง ผลงานทางศิลปะได้แก่งานจิตรกรรม งานประติมากรรม งานภาพพิมพ์ งานสถาปัตยกรรม งานภาพถ่าย งานภาพประกอบ แผนที่ โครงสร้าง งานศิลปะประยุกต์ และรวมถึงภาพถ่ายและแผนผังของงานดังกล่าวด้วย

2.1.5.4 งานดนตรีกรรม (Musical Work)

หมายถึง งานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้องไม่ว่าจะมีเพียงคำร้องอย่างเดียว หรือทำนองอย่างเดียว หรือทั้งเนื้อร้องและทำนองรวมกันก็จัดเป็นดนตรีกรรมทั้งสิ้น งานดนตรีกรรมยังหมายรวมถึงหนังสือเพลง โน้ตเพลง (Musical Note) และหมายถึงแผนภูมิเพลง (Musical Diagram) ซึ่งต้องแยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

2.1.5.5 งานโสตทัศนวัสดุ (Audio - Visual Work)

หมายถึง งานสร้างสรรค์ที่ปรากฏขึ้นด้วยการได้ยิน หรือได้เห็นและประกอบด้วย ลำดับแห่งภาพและเสียงซึ่งบันทึกไว้ในสิ่งที่สามารถนำออกแสดงได้ซ้ำอีกด้วยเครื่องกลหรือเครื่องมืออำนวยความสะดวกใดๆ เช่น สิ่งบันทึกเสียง (Disc) แถบบันทึกเสียง (Audio-Tape) แถบบันทึกภาพ (Vedio-Tape) เป็นต้น

2.1.5.6 ภาพยนตร์ (Cinematigraphic Work)

หมายถึง โสตทัศนวัสดุ อันประกอบด้วยลำดับของภาพไม่ว่าจะมีเสียงประกอบด้วยหรือไม่ โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้สามารถใช้วัสดุนั้น ได้นำออกฉายได้อย่างภาพยนตร์หรือสำหรับบันทึกลงบนวัสดุอื่น เพื่อนำออกฉายได้อย่างภาพยนตร์และให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์นั้นด้วย

2.1.5.7 **สิ่งบันทึกเสียง (Sound Recording)**

หมายถึง งานอันประกอบด้วยลำดับของเสียงดนตรี เสียงการแสดงหรือเสียงอื่นใด โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าในลักษณะใด อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีกโดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้นทั้งนี้มิให้ หมายความว่าถึงเสียงประกอบภาพยนตร์หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุอย่างอื่น

2.1.5.8 **งานแพร่เสียงแพร่ภาพ (Sound And Video Broadcastion Work)**

หมายถึง งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์หรือโดยวิธีอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน

2.1.5.9 **งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ (Any Other Work in The Literary Scientific or Artistic Domain)**

หมายถึง งานสร้างสรรค์ประเภทอื่นที่มีได้อยู่ในประเภทของงานสร้างสรรค์ดังที่กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น แต่เป็นงานสร้างสรรค์ประเภทที่อยู่ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

2.2 **ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์**

2.2.1 **เจ้าของลิขสิทธิ์โดยการสร้างสรรค์งาน**

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 8 บัญญัติว่า "ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น..." เนื่องจากผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ทำให้เกิดงานสร้างสรรค์และเป็นผู้ลงทุนลงแรงในการสร้างสรรค์งานขึ้นมา และกฎหมายลิขสิทธิ์ก็มีความประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์จึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์คนแรกในงานสร้างสรรค์ดังกล่าวของตนเอง ถึงแม้ว่างานสร้างสรรค์ดังกล่าวจะมีลักษณะที่คล้ายกับงานของผู้อื่น แต่หากมิได้เกิดขึ้นจากการลอกเลียนแบบกันและเป็นงานคิดริเริ่มทั้งสองขึ้น (Original Work) งานทั้งสองขึ้นดังกล่าวก็ย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกัน

2.2.2 **เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งมิใช่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างงานคนแรก**

โดยหลักแล้วผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้ทำการสร้างสรรค์ขึ้นมา เว้นเสียแต่ว่า เป็นกรณีที่เข้าช้อยกเว้นของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่บัญญัติให้ ลิขสิทธิ์ตกเป็นของบุคคลอื่นที่มิใช่ผู้สร้างสรรค์ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ว่าจ้างที่ได้ลงทุนทางเศรษฐกิจไปเพื่อก่อให้เกิดงานสร้าง

สรรค์ขึ้นมา หรือว่าจะเป็นกรณีที่งานนั้นได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นมาในระหว่างที่อยู่ในความควบคุม หรือ ความดูแลของบุคคลบางจำพวก เช่น หน่วยงานต่างๆของรัฐ ผู้ว่าจ้าง ตามสัญญาจ้างทำ ของ หรือจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น บุคคลดังกล่าวเหล่านี้ แม้จะมีได้ทำการสร้างสรรค์ งานขึ้นมา ก็อาจจะมีสิทธิเป็นเจ้าของผลงานนั้นๆได้ ดังกรณีที่จะกล่าวต่อไปนี้

1) ผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน

ตามบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติว่า "งานที่ผู้ สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็น อย่างอื่น ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธิในงานนั้นออกเผยแพร่ต่อ สาธารณะชนได้ตามที่วัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น" กล่าวคือ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยผู้ ว่าจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานอาจได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ลูกจ้างหรือพนักงานได้ สร้างสรรค์ขึ้น โดยการทำความตกลงเป็นหนังสือกับพนักงานหรือลูกจ้าง หากไม่ได้มีการทำ หนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น พนักงานหรือลูกจ้างในฐานะผู้สร้างสรรค์งานย่อมจะเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น แต่นายจ้างซึ่งมักจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการสร้าง สรรค์งานก็จะได้สิทธิในการเผยแพร่งานนั้นต่อสาธารณะชนได้ตามวัตถุประสงค์ของการจ้างแรง งานนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 ได้ให้ความหมายของสัญญาจ้าง แรงงานว่า คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ลูกจ้าง ตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า นายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างเป็นการตอบแทนตลอดเวลาที่ทำงานให้ กล่าวได้ ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานจะเป็นไปในลักษณะที่ลูกจ้าง อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของนายจ้างตามวัตถุประสงค์ของการจ้างแรงงาน กฎหมายมาตรานี้ มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์เป็นสำคัญจึงให้ลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างสรรค์ขึ้นตกเป็นของ พนักงานหรือลูกจ้าง แม้ว่าพนักงานหรือลูกจ้างจะมีได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะส่วนตัวก็ตาม ฉะนั้น หากพนักงานหรือลูกจ้างจะตกลง ให้งานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นตกเป็นของนายจ้าง กฎหมายกำหนด ให้ทำเป็นหนังสือเพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่า ลูกจ้างมีเจตนาให้ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวตกเป็นของ นายจ้างโดยการทำเป็นหนังสือนั้นก็สมควรที่จะต้องทำการลงลายมือชื่อกันไว้ทั้งสองฝ่ายน่าจะ เหมาะสมที่สุดเพื่อป้องกันปัญหาที่ว่าข้อตกลงดังกล่าวนั้นใช้บังคับได้หรือไม่

2) ผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 587 ได้ให้ความหมายของสัญญาจ้างทำ ของ ดังนี้ "อันว่าจ้างทำของนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจ้าง ตกลงจะทำการ งานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สิน

จ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น" และตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 10 ได้บัญญัติว่า "งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่นให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ ผู้สร้างสรรค์ และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น" จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของนั้น แม้ไม่ได้ลงมือสร้างงานอันมีลิขสิทธิ์ด้วยตนเองแต่ก็เป็นผู้ลงทุนสร้างงานนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จึงให้ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวตกแก่ผู้ว่าจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากการที่ผู้ว่าจ้างได้ว่าจ้างบุคคลใดให้สร้างสรรค์งานขึ้นใดขึ้นมา ผู้ว่าจ้างก็มักที่จะประสงค์ที่จะได้รับผลสำเร็จของงานนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ ลิขสิทธิ์ในงานที่ทำขึ้นจึงควรตกเป็นของผู้ว่าจ้าง เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น โดยการตกลงดังกล่าวอาจกระทำด้วยวาจา โดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้

3) ผู้ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยได้รับอนุญาต

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์มาตรา 4 ได้ให้นิยามศัพท์ของคำว่า ดัดแปลงไว้ดังนี้ คำว่า "ดัดแปลง หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน กล่าวคือ การดัดแปลงงานนั้นจะต้องไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่ เพราะการสร้างสรรคงานขึ้นใหม่ไม่ใช่เป็นการดัดแปลงงานตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ผู้ที่นำเอางานอันมีลิขสิทธิ์อื่นไปดัดแปลง ตามปกติแล้วจะถือว่าไม่มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น แต่กฎหมายบัญญัติรับรองให้มีลิขสิทธิ์ได้ ถ้าได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเดิม เพราะผู้ดัดแปลงงานโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้นก็เป็นผู้ลงทุนลงแรงในการสร้างงานที่ดัดแปลงนั้น และผู้ดัดแปลงอาจต้องจ่ายค่าแห่งลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในการได้รับอนุญาตให้นำงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นมาดัดแปลงและก็ต้องลงแรง ใช้กำลังสติปัญญา ความรู้ ความชำนาญจากประสบการณ์ในการดัดแปลงงานนั้น ดังนั้น งานดังกล่าวจึงถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งตามมาตรา 11 ได้มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ดัดแปลงงานไว้ ดังนี้ "งานใดมีลักษณะเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง" การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลงตามมาตรา 11 ดังกล่าว ย่อมไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานสร้างสรรค์เดิม ซึ่งหมายความว่า สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเดิมมีอยู่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 อย่างไร สิทธินั้นก็คงมีอยู่อย่างนั้นมิได้ลดน้อยถอยลงไปแต่อย่างใด

(1) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม การดัดแปลงงาน ให้ความหมายรวมถึง แปลวรรณกรรม เปลี่ยนรูปวรรณกรรม หรือ รวบรวมวรรณกรรมโดยคัดเลือกและจัดลำดับใหม่

(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การดัดแปลงงาน ให้ความหมายรวมถึง ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดจัดทำขึ้นใหม่

(3) ในส่วนที่เกี่ยวกับนาฏกรรมการดัดแปลงงาน ให้ความหมายรวมถึง เปลี่ยนงานที่มีโชนาฏกรรมให้เป็นนาฏกรรม หรือเปลี่ยนนาฏกรรมให้เป็นงานที่มีโชนาฏกรรม ทั้งนี้ ไม่ว่าในภาษาเดิมหรือภาษาต่างกัน

(4) ในส่วนที่เกี่ยวกับศิลปกรรมการดัดแปลงงาน ให้ความหมายรวมถึง เปลี่ยนงานที่เป็นรูปสองมิติหรือสามมิติให้เป็นรูปสามมิติหรือสองมิติ หรือทำหุ่นจำลองจากงานต้นฉบับ

(5) ในส่วนที่เกี่ยวกับดนตรีกรรมและการดัดแปลงงาน ให้ความหมายรวมถึง จัดลำดับเรียบเรียงเสียงประสานหรือเปลี่ยนคำร้องหรือทำนองใหม่”

4) ผู้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใด

มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานรวบรวมหรือประกอบเข้ากันดังกล่าวไว้ดังนี้ “งานใดมีลักษณะเป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มารวบรวมหรือประกอบเข้ากันโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือเป็นการนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมารวบรวมหรือประกอบเข้ากันหากผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานดังกล่าวขึ้นโดยการ คัดเลือกหรือจัดลำดับในลักษณะซึ่งมิได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่นให้ผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากัน ตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงาน หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน” ผู้ได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ประเภทนี้แม้ว่าจะเป็นเพียงผู้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือข้อมูลของผู้อื่นมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน แต่กฎหมายก็ให้ความคุ้มครองแก่งานที่ทำการรวบรวมหรือประกอบเข้ากันนั้น หากผู้นั้นได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานดังกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์หรือนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดตามที่กฎหมายบัญญัติมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน โดยการคัดเลือก

จัดลำดับในลักษณะซึ่งมิได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่น ซึ่งเหตุที่ให้ความคุ้มครองงานประเภทนี้ คงเป็นเพราะการสร้างงานในลักษณะดังกล่าวถึงขั้นที่กฎหมายยอมรับได้ว่าเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นโดยความวิริยะอุตสาหะของผู้สร้างงานแล้ว

5) กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 14 บัญญัติว่า “กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใด ของรัฐหรือของท้องถิ่นย่อมมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร” กฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ให้ความคุ้มครองแก่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นที่ถึง แม้จะมีไม่ใช่ผู้สร้างงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ถ้าหากปรากฏว่าเป็นงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมของตน กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นก็จะมีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า กรณีดังกล่าวเป็นการทำงานภายใต้การจ้างหรือคำสั่งของรัฐซึ่งมีความแตกต่างจากกรณีของการจ้างแรงงานหรือจ้างทำของในกรณีของเอกชน เพราะมีเรื่องการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเรื่องในทางปกครองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และการปฏิบัติราชการนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์จึงสมควรตกเป็นของหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาว่าการสร้างสรรค์ดังกล่าวเป็นการสร้างสรรค์ภายใต้การจ้าง ตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของหน่วยงานของรัฐหรือไม่นั้นเป็นปัญหาที่สำคัญที่จะต้องทำการพิจารณาให้ได้ความชัดเจน ดังนี้

คำว่า “โดยการจ้าง” ผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะหมายถึงทั้งการจ้างแรงงานและการจ้างทำของ เพราะ ถ้าหมายถึงการจ้างทำของอย่างเดียว มาตรา 14 นั้นก็ยังกำหนดให้ลิขสิทธิ์เป็นของหน่วยงานของรัฐอีกก็จะเป็นการซ้ำซ้อนกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 10

คำว่า “ตามคำสั่ง” (Direction) หมายถึง ในความจัดการ ในความชี้แนะและภายใต้การบังคับบัญชา เช่น นายสมศักดิ์ เป็นนิติกรประจำมหาวิทยาลัย ได้รับคำสั่งจากมหาวิทยาลัย ให้ทำรายงานการประชุมเรื่องการยกร่างกฎหมายใหม่ ผลงานในรายงานการประชุมนั้นก็ย่อมตกเป็นของมหาวิทยาลัย เพราะ มหาวิทยาลัยเป็นผู้ออกคำสั่งให้นายสมศักดิ์จัดทำรายงานดังกล่าวขึ้นมา

คำว่า “ในความควบคุม” (Control) หมายถึง กรณีที่มีใช่เป็นการสั่งให้ทำหรือจ้างให้ทำเพียงแต่ทางราชการมีสิทธิควบคุมงานที่สร้างสรรค์ขึ้น

หลักเกณฑ์ในมาตราดังกล่าวนี้ย่อมครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างสรรค์ซึ่งอาจจะ เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐ รวมตลอดถึงลูกจ้างกับหน่วยงานของรัฐ

หรือของท้องถิ่นไม่ว่าจะโดยสัญญาจ้างหรือโดยคำสั่งแต่งตั้งหรือโดยคำสั่งบรรจุ ปัญหาในทางปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นจะได้แก่ข้อโต้เถียงกันว่า งานดังกล่าวนั้นได้ทำขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมของหน่วยงานของรัฐหรือของท้องถิ่นหรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป

การที่ลิขสิทธิ์จะตกให้แก่หน่วยงานของรัฐอันเนื่องมาจากการที่หน่วยงานของรัฐจ้างหรือออกคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐหรือบุคคลใดทำงานลิขสิทธิ์นั้น ไม่น่าจะเป็นปัญหายุ่งยาก เพราะมักจะปรากฏหลักฐานในรูปของสัญญาจ้างหรือคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่กรณีที่ลิขสิทธิ์จะตกแก่หน่วยงานของรัฐ เพราะบุคคลใดทำงานภายใต้ความควบคุมของหน่วยงานของรัฐ น่าจะเป็นปัญหาได้โดยเฉพาะกรณีที่ผู้สร้างสรรค์งานนั้นไม่ใช่ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐ ตัวอย่างเช่น มีปัญหาว่า ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเขียนขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐนั้นจะตกเป็นของนักศึกษาหรือมหาวิทยาลัย จะถือได้หรือไม่ว่า การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษานั้นตกอยู่ภายใต้ความควบคุมของหน่วยงานของรัฐ ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาภายใต้หลักกฎหมายข้างต้นมีดังนี้

ประเด็นแรก จำเป็นหรือไม่ที่ลิขสิทธิ์จะตกให้แก่หน่วยงานของรัฐก็เฉพาะแต่เมื่องานนั้นสร้างสรรค์โดยข้าราชการหรือพนักงานหรือลูกจ้างของรัฐ

ประเด็นที่สอง การเขียนวิทยานิพนธ์นั้นถือว่าเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้ความควบคุมของรัฐหรือไม่ ในปัญหานี้ยังมีผู้ตีความกฎหมายแตกต่างกันออกไปโดยสิ้นเชิงในเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งผลที่จะตามมาย่อมมีความแตกต่างกันมาก ผลกระทบนี้จึงอาจทำให้มหาวิทยาลัยของรัฐและนักศึกษาต้องทำความเข้าใจกันให้ชัดเจนต่อไป⁴

6) **ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โดยการรับโอนลิขสิทธิ์** ลิขสิทธิ์มีลักษณะเป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน จึงสามารถโอนให้แก่กันได้และการโอนลิขสิทธิ์อาจโอนสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ และจะกำหนดเวลาตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรือไม่ก็ได้ โดยการโอนลิขสิทธิ์นี้สามารถทำได้ 2 ทาง ตามความในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 17 ซึ่งได้บัญญัติไว้ ดังนี้

“ลิขสิทธิ์นั้นยอมโอนให้แก่กันได้

⁴ ไพรอดู ชัยเกษม นิตศิริ, วิษุ จีระแพทย์ และ ดร. สุปรานี สกสเดช, “ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์,” ใน บทบัญญัติ เล่ม 54 ตอน 4 (กรุงเทพฯ: ธันวาคม 2541), หน้า 233-238.

เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลอื่นได้ และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้

การโอนลิขสิทธิ์ตามวรรคสองซึ่งมิใช่ทางมรดก ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน ถ้ามิได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญาโอนให้ถือว่าเป็นการโอนมีกำหนดระยะเวลาสิบปี”

(1) การโอนโดยนิติกรรม

กฎหมายกำหนดไว้ว่าการโอนลิขสิทธิ์โดยทางอื่นนอกจากทางมรดก(การโอนโดยนิติกรรม) ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนผู้รับโอน (มาตรา 17 วรรคสาม) การกำหนดไว้เช่นนี้แสดงว่า เป็นแบบแห่งนิติกรรม หากไม่ทำเป็นหนังสือให้ถูกต้องครบถ้วนแล้วนิติกรรมการโอนย่อมเป็นโมฆะ⁵ แต่มีข้อน่าคิดว่า สัญญาโอนลิขสิทธิ์ที่ต้องตกเป็นโมฆะ เพราะ ไม่ทำตามแบบ จะสมบูรณ์ในฐานะเป็นสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ เนื่องจากว่า การโอนลิขสิทธิ์โดยมีกำหนดระยะเวลานั้นก็มีส่วนคล้ายคลึงกับ การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์อยู่มากในแง่ของสิทธิของผู้รับโอนหรือผู้รับอนุญาต คงแตกต่างกันเพียงว่าใครเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น กรณีดังกล่าวมีปัญหาว่าจะสามารถปรับเข้ากับ ป.พ.พ. มาตรา 174 ได้หรือไม่ ซึ่งในกฎหมายมาตราดังกล่าวนี้ได้บัญญัติว่า “ การใดเป็นโมฆะแต่เข้าลักษณะเป็นนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะ ให้ถือตามนิติกรรมซึ่งไม่เป็นโมฆะ ถ้าสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า หากคู่กรณีได้รู้ว่าการนั้นเป็นโมฆะแล้ว ก็คงจะได้ตั้งใจมาตั้งแต่แรกที่จะกระทำนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะนั้น”⁶ ซึ่งกรณีดังกล่าวมีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ความเห็นว่า “แม้การรับโอนลิขสิทธิ์จะตกเป็นโมฆะเพราะไม่ได้ทำตามแบบ แต่ก็สมบูรณ์ในฐานะสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ได้เช่นกัน” ซึ่งเป็นกรณีการตีความให้สัญญาให้มีผลบังคับใช้ได้

(2) การโอนโดยทางมรดก

ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งซึ่งสามารถเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทได้ แต่เป็นทรัพย์สินที่อยู่กับบุคคลเพียงชั่วคราวเท่านั้น เมื่อถึงเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของสาธารณะชนไป โดยการโอนลิขสิทธิ์ทางมรดกนี้ หมายถึงทั้งกรณีที่ลิขสิทธิ์ตกทอดไปยังทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายและทั้งกรณีโดยพินัยกรรมตามป.พ.พ. มาตรา 1603 ซึ่งทายาทของเจ้ามรดกนั้นอาจเป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ก็ได้ ในกรณีของทายาทโดยธรรมนั้นเมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ตายลิขสิทธิ์นั้นย่อมตกทอดแก่ทายาททันทีโดยมิต้องกระทำประการใดๆทั้งสิ้น

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 152.

⁶ ธัชชัย ศุภผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), หน้า 157.

เป็นการตกทอดโดยผลของกฎหมาย แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์โอนลิขสิทธิ์ให้แก่ทายาทโดยพินัยกรรมนั้น การทำพินัยกรรมต้องทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้วแต่กรณี กรณีเช่นนี้ไม่ใช่การโอนลิขสิทธิ์โดยนิติกรรมที่จะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้งผู้โอนและผู้รับโอนแต่อย่างใด ผู้ที่ได้รับโอนลิขสิทธิ์มาโดยถูกต้องในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมแล้วแต่กรณีจึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้จนกว่าจะได้โอนลิขสิทธิ์ไปหรือลิขสิทธิ์หมดอายุการคุ้มครอง

2.3 การอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์

2.3.1 ลักษณะของการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์

การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ หรือที่เรียกว่า Licensing เป็นสิทธิประการหนึ่งของเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งการอนุญาตนี้ทำได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) อนุญาตให้ผู้อื่นทำซ้ำ หรือ ดัดแปลง
- 2) อนุญาตให้ผู้อื่นเผยแพร่ต่อสาธารณชน
- 3) อนุญาตให้ผู้อื่นให้เช่าต้นฉบับ หรือ สำเนา

โดยการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นกฎหมายมิได้กำหนดแบบเอาไว้ เพราะฉะนั้น ผู้อนุญาต (Licensor) และผู้รับอนุญาต (Licensee) ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด คู่กรณีอาจตกลงกันด้วยวาจาก็ได้

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 บัญญัติว่า " ภายใต้บังคับมาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 14 เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวดังต่อไปนี้

(5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) หรือ (3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใด หรือไม่มีก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้

การพิจารณาว่าเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง (5) จะเป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง"

สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตาม (5) นี้โดยแท้แล้วไม่ใช่สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ไม่ใช่สิทธิในการหวงกัน มิให้ผู้อื่นกระทำการอันกระทบต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของตน แต่เป็นสิทธิทั่วไป ของเจ้าของลิขสิทธิ์ อย่างใดอย่างหนึ่งที่จะหาประโยชน์จากสิทธิของตนได้ เพราะในการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตามมาตรา 15 (1) (2) หรือ (3) นั้น โดยทั่วไปในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

(License Agreement) มักมีการตกลงกำหนดให้ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Licensee) ต้องจ่ายค่าตอบแทน หรือที่เรียกว่า ค่าลิขสิทธิ์ (Royalties) ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นวิธีการทั่วไปของการหาผลประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์จากการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิต่างๆ

นอกจากนี้แล้ว กฎหมายก็ได้วางข้อจำกัดว่าผู้ให้อนุญาตจะกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้ ส่วนปัญหาที่ว่า เงื่อนไขอย่างใดจะเป็นเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมนั้น มาตรา 15 วรรคท้าย ก็บัญญัติให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.3.2 ประเภทของสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์

ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นได้กระทำการแบ่งประเภทของสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.3.2.1 สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ไม่เด็ดขาด (Non - Exclusive Copyright Licensing Agreement)

คือ สัญญาที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งและจำนวนบุคคล และเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ยังมีสิทธิดังกล่าวอยู่ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ประเภทนี้ไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ เว้นแต่ผู้รับอนุญาตจะได้รับมอบอำนาจให้ฟ้องคดีจากเจ้าของลิขสิทธิ์

2.3.2.2 สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์แต่ผู้เดียว (Sole Copyright Licensing Agreement)

คือ สัญญาที่เจ้าของลิขสิทธิ์ทำการอนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้แต่ผู้เดียวโดยไม่สามารถที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนในขณะเดียวกันได้ โดยการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ประเภทนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์อาจทำการกำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิแต่ผู้เดียวหรือจะอนุญาตให้เฉพาะสิทธิประเภทใดประเภทหนึ่งก็ได้ ดังนั้น เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่อนุญาตไว้ เจ้าของลิขสิทธิ์ก็ย่อมมีสิทธิอนุญาตให้ผู้อื่นใช้งานของตนได้อีก หรืออาจอนุญาตให้ผู้อื่นมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเฉพาะการดัดแปลงหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างใดอย่างหนึ่งพร้อมกันกับการอนุญาตให้ผู้หนึ่งผู้ใดมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำก็ได้ สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวไม่ตัดสิทธิเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะใช้งานของตนตามที่มาตรา 15 บัญญัติไว้ นอกจากนี้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิประเภทนี้มีไซ ผู้เสียหายที่จะมีอำนาจฟ้องตามกฎหมายได้

2.3.2.3 สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์เด็ดขาด (Exclusive Copyright Licensing Agreement)

ได้แก่ สัญญาที่มีข้อกำหนดให้ผู้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้มีสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ไปทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน และให้ประโยชน์ อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่นหรือให้ผู้ได้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวมีสิทธิ์ทำซ้ำ หรือดัดแปลง หรือนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่นซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่มีสิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นในงานนั้นไปทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอีก ทั้งนี้ แม้แต่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เองก็ไม่มีสิทธิที่จะใช้งานของตนในระหว่างอายุสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ์นั้นด้วย ซึ่งจากลักษณะของสัญญาประเภทนี้จะเห็นได้ว่า เจ้าของลิขสิทธิ์เองไม่อาจใช้สิทธิของตนในขณะที่ตนได้อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ์ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ประเภทนี้นั้น จึงถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายในกรณีที่ได้มีการทำละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ตนได้รับมา

2.4 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์

กฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของลิขสิทธิ์และแก่ผู้สร้างสรรค์ด้วยการให้มีสิทธิบางประการที่แตกต่างลดหลั่นกัน ผู้สร้างสรรค์ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในเวลาเดียวกันย่อมอ้างอิงได้ทั้งลิขสิทธิ์ที่มีอยู่แก่เจ้าของลิขสิทธิ์และทั้งสิทธิที่มีอยู่แก่ผู้สร้างสรรค์เฉพาะตัว ส่วนผู้สร้างสรรค์ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วก็ยังได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์งานอยู่ โดยสามารถทำการแยกพิจารณา ดังนี้

2.4.1 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

หลักกฎหมายลิขสิทธิ์สากลได้วางหลักว่า เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) ที่จะกระทำการบางอย่างต่องานอันมีลิขสิทธิ์นั้นๆ สิทธิเช่นนี้แท้จริงแล้วเป็นสิทธิในทางนิเสธ (Negative Right) เพราะเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถใช้อำนาจแห่งลิขสิทธิ์ในการห้ามปรามมิให้ผู้อื่นกระทำการที่ตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวได้ หรือเรียกกรังค่าเสียหายหรือการชดเชยความเสียหายโดยวิธีอื่นๆ อันเนื่องมาจากการล่วงละเมิดลิขสิทธิ์ของตน อันเป็นไปตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า "ลิขสิทธิ์ หมายความว่า สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น"

ส่วนสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ดังนี้ "มาตรา 15 ภายใต้บังคับมาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 14 เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ดังต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำ หรือ ดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง
- (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น

(5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) หรือ (3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรหรือไม่ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้

การพิจารณาว่าเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง (5) จะเป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง"

นอกจากนี้กรณีที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 14 ซึ่งเป็นกรณีที่ คู่กรณีมีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นนอกจากบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีที่นายจ้างมีสิทธิ นำงานของลูกจ้างออกเผยแพร่ตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญาจ้างแรงงาน เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว 5 ประการ ดังนี้

- (1) ทำซ้ำ หรือ ดัดแปลง⁷
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน⁸
- (3) ให้เช่าต้นฉบับ หรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง*
- (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น⁹
- (5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) , (2) หรือ (3)

⁷ โปรดดู พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4.

⁸ โปรดดู พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4.

* มีข้อสังเกตว่า สิทธิในการให้เช่านี้จำกัดอยู่แต่เฉพาะในงาน 4 ประเภท คือ งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์และสิ่งบันทึกเสียงเท่านั้น.

⁹ โปรดดู พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 17.

2.4.2 ธรรมสิทธิ (Moral Right)

2.4.2.1 ความหมายของธรรมสิทธิ

ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ได้ให้คำนิยามของคำว่า "ลิขสิทธิ์" ว่า หมายถึง สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับงานที่ ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น ฉะนั้นคำว่า "สิทธิของผู้สร้างสรรค์" จึงหมายถึง อำนาจหรือความชอบธรรมที่กฎหมายบัญญัติรับรองให้แก่ผู้สร้างสรรค์แต่ผู้เดียวในอันที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวข้องกับ "งานสร้างสรรค์" ของตนที่เป็นงานประเภทที่กฎหมายกำหนดและอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ใน Black 's Law Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของ "Moral Right" ว่าหมายถึง "หลักกฎหมายทางภาคพื้นยุโรปว่าด้วยบุรณภาพทางศิลปะอันเกี่ยวกับสิทธิของศิลปินในการปกป้องไม่ให้บุคคลอื่นทำการดัดแปลงงาน โดยปราศจากการอนุญาตของศิลปิน ผู้สร้างสรรค์งานนั้นซึ่งสิทธิอันไม่ใช่สิทธิทางทรัพย์สินนี้ อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและศิลปินของงานนั้น และระหว่างศิลปินกับงานสร้างสรรค์ของศิลปินนั้น"¹⁰ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ธรรมสิทธิ หมายถึง สิทธิของผู้สร้างสรรค์ ในการที่จะปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณ อันเนื่องมาจากการที่ได้สร้างสรรค์นั้น¹¹ ทั้งนี้ การปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์อาจมาจากผลการกระทำของบุคคลอื่น ในลักษณะใดๆ อันทำให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ เช่น การแก้ไขดัดแปลง ดัดทอนส่วนสาระสำคัญของงานสร้างสรรค์ หรือการไม่ได้ระบุชื่อของผู้สร้างสรรค์ไว้ เป็นต้น โดยการกระทำดังกล่าวอาจมีผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจ และการวิภาควิจารณ์ในเนื้อหาของงานสร้างสรรค์ อันจะกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์

2.4.2.2 ลักษณะธรรมสิทธิของผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายไทย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 18 ได้บัญญัติไว้ว่า "ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ตาม พระราชบัญญัตินี้มีสิทธิที่จะแสดงว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว และมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ ผู้รับโอนลิขสิทธิ์หรือบุคคลอื่นใดบิดเบือน ดัดทอน ดัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ และเมื่อผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ ความตาย ทายาทของผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะฟ้องบังคับตาม สิทธิดังกล่าวได้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็น

¹⁰ Henry Campbell, Black's Law Dictionary, (Minnesota: West Publishing Co., 1990), p. 497.

¹¹ Department of Trade and Industry, Intellectual Property and Innovation, p.73.

ลายลักษณ์อักษร” จากบทบัญญัติมาตรา 18 สามารถทำการแยกสิทธิของผู้สร้างสรรค์ได้ 2 ประการ ดังนี้¹²

(1) สิทธิในการอ้างความเป็นผู้สร้างสรรค์ในงาน (Right of Paternity)

(2) สิทธิในอันที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขงานสร้างสรรค์ อันอาจจะนำความเสื่อมเสียมาสู่เกียรติคุณชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ (Right of Integrity)

นอกจากนี้ สิทธิของผู้สร้างสรรค์ยังสามารถจำแนกตามหลักสากลเพิ่มเติมได้อีก 2 ประการ ได้แก่

(1) สิทธิในการเผยแพร่งาน (Right of Publication)

(2) สิทธิที่จะเรียกงานสร้างสรรค์คืนเนื่องจากผู้สร้างสรรค์มีความคิดเห็นเปลี่ยนแปลงไป (Right to Recall)

สิทธิตามมาตรา 18 นั้น กฎหมายได้วางหลักไว้อีกว่า เมื่อผู้สร้างสรรค์ตาย ทายาทของผู้สร้างสรรค์ก็มีสิทธิฟ้องร้องบังคับตามสิทธิได้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองสิทธิ อย่างไรก็ตามผู้สร้างสรรค์สามารถตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นกับผู้รับโอนลิขสิทธิ์ได้ ทั้งนี้ความตกลงดังกล่าวจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และนอกจากผู้สร้างสรรค์จะมีสิทธิดำเนินคดีใดๆ ต่อผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ ในฐานะที่เป็นผู้มีธรรมสิทธิตามกฎหมายแล้ว ในมาตรา 18 ยังกำหนดให้ ทายาทของผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะฟ้องบังคับตามสิทธิดังกล่าวอีกด้วย และสำหรับระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง นั้น มาตรา 18 ได้กำหนดให้ทายาทของผู้สร้างสรรค์ยังคงมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับตามสิทธิดังกล่าวได้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย จึงถือว่าธรรมสิทธิมีอยู่จนสิ้นอายุของสิทธิทางเศรษฐกิจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายลิขสิทธิ์

2.5 ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

2.5.1 เงื่อนไขของข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “การกระทำ แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จาก

¹² วิชัย อริยะนันท์ทกะ, “ธรรมสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในงานอันมีลิขสิทธิ์”(กรุงเทพมหานคร: บริการส่งเสริมงานตุลาการ, 2532), หน้า 407-432.

งานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์”

จะเห็นได้ว่ามาตรา 32 นี้ได้บัญญัติเงื่อนไขของข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ 2 ประการ คือ

- (1) การใช้งานนั้นไม่ขัดต่อการแสวงหาผลประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์
- (2) การใช้งานนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

2.5.2 ข้อยกเว้นทั่วไปของการละเมิดลิขสิทธิ์

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

- (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท
- (3) ตีชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- (5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว
- (6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอนเพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(7) ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอนหรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร

(8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถาม และตอบในการสอบ

กรณีต่างๆ ตามมาตรา 32 วรรคสองนี้จะเห็นว่าเป็นการยกเว้นเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของสังคมในการได้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งตรงกับหลัก (Fair Use) หรือการใช้ที่เป็นธรรมนั่นเอง

การใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการวิจัยศึกษาถือว่าการใช้ที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์สุดท้ายในการพัฒนาวิทยาการของสังคม ข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์นี้จะปรากฏตาม (1) ,(2) ,(7)และ(8)

ส่วนการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือในครอบครัวตาม (2) นั้น เป็นการใช้ในปริมาณน้อยที่ไม่น่าจะมีผลกระทบต่อเจ้าของลิขสิทธิ์จึงถือได้ว่าเป็นการใช้ที่เป็นธรรม ส่วนในการตีพิมพ์วิจารณ์ หรือแนะนำตาม (3) นั้น จะเห็นได้ว่าโดยลักษณะธรรมชาติของตัวงานประเภทดังกล่าวนี้เป็นงานที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานของผู้อื่น จึงจัดเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

ส่วนเรื่องการรายงานข่าวสารตาม (4) นั้นจะเห็นได้ว่าเป็นสิทธิพื้นฐานของบุคคลทุกคนที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในสังคม และการใช้งานตาม (5) นั้น เป็นการใช้โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลหรือการรายงานผลการพิจารณา ดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นการใช้ที่เป็นธรรม

กรณีที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้นถือได้ว่าเป็นการกระทำอันเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งจะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์เหล่านั้นก็ยังเป็นหลักเกณฑ์กว้างๆ ดังนั้นการปรับใช้หลักเกณฑ์เหล่านั้นจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่องเฉพาะรายไปซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าข้อเท็จจริงที่ต่างกันเพียงเล็กน้อยอาจทำให้ผลการวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้แล้วยังมีงานบางประเภทที่ถ้าพิจารณาจากลักษณะของงานแล้วน่าจะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์แต่กฎหมายให้ถือว่าเป็นงานอันไม่มีลิขสิทธิ์ ดังนั้นหากมีการกระทำละเมิดต่องาน ดังกล่าวแล้วย่อมไม่ถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยงานอันถือได้ว่าเป็นงานอันไม่มีลิขสิทธิ์นั้น ได้แก่ งานตามที่บทบัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งบัญญัติไว้ ดังนี้

“สิ่งต่อไปนี่ไม่ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้

- (1) ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสารอันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ
- (2) รัฐธรรมนูญและกฎหมาย
- (3) ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น
- (4) คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ
- (5) คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่างๆ ตาม (1) ถึง(4) ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น”

2.6 อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีจำกัดเวลา ซึ่งอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยทั่วไปมีตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์นั้นถึงแก่ความตาย แต่กรณีที่เป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ต่อไปอีกห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความตาย หากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้มีการโฆษณา งานนั้นมีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์อยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่มีการโฆษณา¹³

กรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล หรือผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝงและไม่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ หรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์งานขึ้น หรือกรณีงานภาพถ่ายโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือ งานแพร่เสียง แพร่ภาพ หรืองานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือทำตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานเหล่านั้นระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ลิขสิทธิ์ก็มีอยู่เป็นเวลา ห้าสิบปี นับแต่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก¹⁴

ส่วนงานศิลปะประยุกต์ มีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์อยู่เป็นเวลาห้าสิบห้าปีนับแต่ได้มีการโฆษณางานครั้งแรก¹⁵

¹³ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 19.

¹⁴ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 19 วรรคสี่และ มาตรา 20, 21, 23.

¹⁵ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 , มาตรา 22.

2.6.1 วันสิ้นสุดอายุลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์นั้นมียาวนานและไม่ได้อยู่ในระบบจดทะเบียน ทำให้การยืนยันวันที่แน่นอนเพื่อเริ่มนับอายุลิขสิทธิ์จึงทำได้ยาก ดังนั้น การใช้วันสิ้นสุดอายุลิขสิทธิ์จึงสมควรกำหนดให้เป็นวันสิ้นปีปฏิทินเพราะเป็นการสะดวกแก่การรู้ช่วงเวลาอายุลิขสิทธิ์ เนื่องจากเป็นการไม่ยากที่จะสืบทราบว่าปีใดเป็นปีที่อายุลิขสิทธิ์เริ่มนับแล้วนับต่อไปอีกห้าสิบปีอันเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 25 ที่บัญญัติว่า " เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ครบกำหนดในปีใด ถ้าวันครบกำหนดแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่ตรงกับวันสิ้นปีปฏิทินหรือไม่อาจรู้ได้ว่าวันครบกำหนดอายุลิขสิทธิ์ตรงกับวันใด ให้ลิขสิทธิ์ยังคงมีอยู่ต่อไปจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินนั้น" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือให้ถือว่าลิขสิทธิ์สิ้นอายุในวันสิ้นปีปฏิทินที่ครบอายุลิขสิทธิ์นั่นเอง จากผลของบทบัญญัตินี้ จึงทำให้เห็นได้ว่า ในทางปฏิบัติค่าสงวนลิขสิทธิ์จึงมักจะระบุเพียง ปี พ.ศ. หรืออย่างมากก็ระบุเดือน และปี พ.ศ. โดยไม่จำเป็นต้องระบุวันเริ่มอายุลิขสิทธิ์ที่แน่นอนลงไป

2.6.2 ผลภายหลังลิขสิทธิ์หมดอายุการคุ้มครอง

เมื่อลิขสิทธิ์หมดอายุความคุ้มครองจะเกิดผลประการสำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) การนำงานที่มีลิขสิทธิ์ออกโฆษณาภายหลังจากครบห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายแล้ว ย่อมไม่ทำให้ได้ลิขสิทธิ์ขึ้นใหม่แต่ประการใด (มาตรา 26)
- 2) งานนั้นตกเป็นสมบัติสาธารณะ (Work In Public Domain) และไม่มีลิขสิทธิ์คุ้มครองอีกต่อไป บุคคลใดๆ จึงอาจใช้งานนั้นได้โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใดและไม่อาจมีผู้ใดอ้างสิทธิ์ในงานที่หมดอายุลิขสิทธิ์ไปแล้วนั้นได้อีก